

1. De overheid (EU en lidstaten) moet aanvaarden dat het propageren en internaliseren van waarden levensbeschouwelijk van aard is. Daarom kan de overheid levensbeschouwelijke tradities niet negeren en heeft ze onontkoombaar beleid op levensbeschouwelijk terrein. Het bekende *dilemma*: de staat moet neutraal zijn maar is van tradities afhankelijk.
2. Nederland en de EU hebben dus een soort ‘Leitkultur’ in wetgeving en instituties van waardeoverdracht. De EU kent nauwelijks een publiek debat. De verdere ontwikkeling van de ‘Leitkultur’ is een complex proces.
3. Alle wetgeving verloopt via het parlement – maar wet- en regelgeving is niet genoeg voor waardeoverdracht. Daarom moet de overheid met levensbeschouwelijk pluralisme rekenen.
4. Daarom heeft de overheid op verschillende maatschappelijke terreinen religieus geïnspireerde organisaties nodig. Tegelijk stelt de overheid de grenzen vast waarbinnen religieuze groeperingen en organisaties moeten blijven. De overheid heeft een dubbele rol: faciliteren en stimuleren, en grenzen stellen (vb. shari’ah / Ontario).
5. Binnen de plurale samenleving zijn de kerken op het publieke domein alleen aanvaardbaar als zij ruimhartig aanvaarden dat er ook andere tradities zijn.— zonder deze aanvaarding worden zij van een beroep op voorbije glorie (en macht) verdacht. De meerderheidsgroep moet expliciet ruimte laten aan de minderheidsgroepen. De kerk heeft het *dilemma* van de overheid in spiegelbeeld: ze wil publieke erkenning en presentie maar geen beperking aan godsdienstvrijheid.
6. Voor het waardedebat zijn de kerken op andere organisaties aangewezen, tenzij ze zelf een dialoog organiseren tussen organisaties van geloofstradities. Zowel binnen de EU als in NL is dat lastig
 - a. Praktisch: andere religies hebben andersoortige (of vrijwel) geen organisaties.
 - b. Mentaal: het probleem van de (oude) meerderheid
 - c. Qua gezag: het parlement beslist; dus alleen overtuigingskracht en inspiratie tellen.
7. Het ophogen van de waardestandaard in de samenleving is dus een brede taak van ‘het publiek’.
 - a. De staat en de kerken hebben er belang bij dat er levensbeschouwelijk geïnspireerde maatschappelijke organisaties bestaan voor zorg & opvang, onderwijs, media, ontwikkelingswerk. (Christenen moeten dus niet alles van de overheid willen verwachten.)
 - b. De kerken kunnen christelijke organisaties het beste inspireren en dienen, en niet (willen) sturen.
 - c. Voor de wetgeving die de kerken bepleiten hebben zij dus meer wegen (publiek debat, organisaties van gelijkgezinden) en is en christelijke Einzelgang wellicht de minst goede.

2007-4-10 lez/ hv

Prof.dr. Henk Vroom